

Федюк В.В.,

*студент 2 курсу магістратури, 1 групи,
Інституту прокуратури та криміналь-
ної юстиції Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого*

ІГРОМАНІЯ, ЯК ФОНОВЕ ДЛІЯ ЗЛОЧИННОСТІ ЯВИЩЕ

Анотація. У тезах розглянуто сутність ігрової залежності, як фонового для злочинності явища, в тому числі і в кіберпросторі, що водночас виступає як детермінанта злочинності непричинного змісту та як об'єкт запобіжного впливу з боку держави.

Ключові слова: ігрова залежність, кіберзлочинність, фонові явища, злочинність, детермінація, гральний бізнес, азартні ігри.

Аннотація. В тезисах рассмотрено сущность игровой зависимости, как фонового для преступности явления, в том числе и в киберпространстве, что одновременно выступает как детерминанта преступности непричинного содержания и как объект предупредительного воздействия со стороны государства.

Ключевые слова: игровая зависимость, киберпреступность, фоновые явления, преступность, детерминация, игорный бизнес, азартные игры.

Annotation. In the theses, the essence of gambling addiction is considered as a background phenomenon for crime, including in

cyberspace, which simultaneously acts as a determinant of non-causal crime and as an object of preventive action from the state.

Keywords: gambling addiction, cyberspace, background phenomena, crime, determination, gambling business, gambling.

Постіндустріальна стадія розвитку людства вимагає переосмислення й уточнення багатьох положень кримінологічної теорії, перегляду традиційних підходів до боротьби зі злочинністю. На сучасному етапі кримінологія проходить етап формування нової парадигми, зміни наукового світогляду, генерування ідей та запровадження інновацій [1, с. 169]. На сьогодні достатньо серйозний негативний вплив ігрової залежності (лудоманії) як форми соціальної девіації помітний у всьому світі, що зумовило активне вивчення цієї проблеми та шляхів її подолання. Так, у кримінології дослідження ігрової залежності має здійснюватися у контексті її віднесення до фонових явищ, що відіграють важливу роль у детермінації злочинності. Із розвитком новітніх технологій в Інтернеті поширюється різного роду діяльність, особливого розвитку зазнала кіберзлочинність, яка активно процвітає. Прикладом може слугувати діяльність онлайн-казино. За сферою злочинних проявів особливе місце посідають злочини у сферах захисту інформації, використання комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку [2, с. 17]. Динаміка злочинності протягом останніх років характеризується хвилеподібними коливаннями, які чітко показують виражену тенденцію до зростання злочинності на території нашої держави. Висока складність соціальних систем є безумовною ознакою нелінійності законів залежності станів таких систем від певних зовнішніх та внутрішніх факторів [3, с. 456]. Цей вид злочинності поряд з такими поняттями як економічна злочинність, організована злочинність, корупція, легалізація злочинних доходів хоча і з'явилося нещодавно, але міцно увійшло у понятійний апарат кримінологів і практичних працівників. Не так давно злочинам в кіберсфері на національному рівні приділялась незначна увага, вважалось, що кіберзлочинність може представляти реальну загрозу лише в далекому майбутньому, тепер майже ні в кого не виникає сумнівів, що частка кіберзлочинності в структурі злочинності України значно збільшилася [4, с. 81]. XXI століття характеризується бурхливим розвитком будівництва, науки, техні-

ки та інформаційних технологій. Всі досягнення науково-технічного прогресу спрямовані на покращення добробуту населення та підвищення його захищеності [5, с. 73].

Специфіка фонових для злочинності явищ полягає у тому, що вони за своєю природою є різновидом соціальних відхилень, джерелом дестабілізації суспільних відносин, виступають засобом збереження дії детермінант злочинності, поза правовим полем її існування та відтворення [6, с. 14]. Ігрова залежність являє собою стійку психоемоційну залежність від азартних ігор та від самого процесу гри та може виступати поштовхом до асоціальної поведінки особи. Часто така поведінка тісно пов'язана з кримінальною, оскільки стан ігрової залежності супроводжується зниженням рівня усвідомлення дійсності та самоконтролю і під впливом постійної потреби у грошах на гру здатний виступати мотивом вчинення кримінальних правопорушень, передусім, корисливих. Такі протиправні діяння, як правило, характеризуються раптовістю виникнення умислу, невмотивованою жорстокістю до потерпілих з метою збагачення. За дослідженнями І. Медицького найбільш чисельну групу патологічних гравців складають підлітки (понад 75 %), психічна залежність яких викликає дуже серйозне занепокоєння в суспільстві. Крім цього вчений допускає, що ігрова залежність є складовою кримінальної субкультури в установах виконання покарань і, як наслідок, неспроможність боржника розплатитись часто призводить до зобов'язання вчинити на користь переможця будь-якого роду дій (в тому числі і злочинних), фізичної розправи над ним чи насильства сексуального характеру [7, с. 500; 502]. Таким чином, лудоманію варто відносити до детермінант злочинності непричинного змісту, тому що вона не є протиправним діянням, а є особливим станом психіки. З такого судження випливає, що ігрова залежність не здатна бути першопричиною криміногенних деформацій правової свідомості і культури, які породжують злочинні форми поведінки, проте наявність ігрової залежності за певних умов (слабкої волі особи до подолання цієї проблеми, відсутності достатніх коштів на азартні ігри тощо) виступає фоновим явищем можливих злочинних посягань.

Як і будь-яке фонове для злочинності явище ігрова залежність повинна виступати об'єктом запобіжного впливу, перш за все,

з боку держави та громадянського суспільства. У 2020 р. набув чинності Закон України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» [8]. Слід визнати позитивною тенденцією появу вимог щодо боротьби з ігровою залежністю (лудоманією) та громадського контролю в цій сфері, передбачені в ст.16 цього Закону [8], хоча такі положення Закону, як-от: висока вартість ліцензії для зайняття цим бізнесом, дозвіл існування гральних закладів лише у великих містах тощо можуть потягнути збільшення корупційних проявів та тінізації цієї сфери, безконтрольного «вимивання» грошей гравців. До того ж реальні механізми щодо обмеження доступу до гри на практиці важко реалізувати. Для прикладу Закон дозволяє одному з подружжя звернутись до суду з заявою про заборону грати іншому з подружжя, а якщо обидва ігromани? Тому з високою ймовірністю ігromанія як фонове явище продовжить існувати, незважаючи на те, що воно набуло легального характеру.

Підсумовуючи, ігрова залежність (лудоманія) є спеціальним фоновим для злочинності явищем і водночас її детермінантом непричинного змісту, оскільки будучи подібною до злочинності за своєю асоціальною спрямованістю, характеризується своєю здатністю збільшувати вірогідність вчинення корисливих чи насильницьких злочинних посягань за певних умов. Державна політика боротьби з ігровою залежністю тісно пов'язана з правовою регламентацією організації та діяльності грального бізнесу в Україні, що на сучасному етапі здійснюється вибірково та непослідовно і здатна підсилити дії детермінант злочинності в економічній та соціальній сфері. Потребують і деталізації окремі заходи по боротьбі з ігровою залежністю, хоча закладення законодавчих основ для мінімізації лудоманії є в цілому позитивним кроком.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Головкін Б.М. Теперішнє і майбутнє кримінології. *Проблеми законності*. Харків : Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. 2020. № 149. С. 168- 184. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/200724/205532>

2. Головкін Б. М. Види злочинності. *Журнал Східноєвропейського права*. 2015. № 18. С. 14-21. URL: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2015/08/golovkin_18.pdf

3. Robotization of manufacturing process: economic and social problems and legal ways of their solution / О. Е. Kostyuchenko, Т. V. Kolesnik, Z. V. Bilous, О. V. Tavolzhanskyi // *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. – 2019. – Vol. 3, is. 30. – P. 454–462.

4. Таволжанський О. В. Кримінологічні аспекти кіберзлочинності у сучасних умовах / О. В. Таволжанський // *The Journal of Eastern European Law = Журнал східноєвропейського права*. – 2016. – № 31. – С. 80–86. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://dSPACE.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/17724/1/Tavolzhanskyi_80-86.pdf

5. Кулик К. Д. Використання технології Smart-Building у системі запобігання злочинності в Україні / К. Д. Кулик // *Кримінальні загрози в секторі безпеки: практики ефективного реагування : матеріали панельної дискусії III Харків. міжнар. юрид. форуму «Право»*, м. Харків, 26 верес. 2019 р. – Харків, 2019. – С. 73–75.

6. Головкін Б.М. Роль фонових явищ у детермінації злочинності // *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення : Тези доповідей наук.- теор. конф. (м. Київ, 20 березня 2014 року) / Ред. кол. В.В. Коваленко, В.В.Черней, О.М. Джужа, В.В.Василевич та ін.* – К.: Національна акад. внутр. справ, 2014. – 354 с. – С.12–16. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/10697/1/zbir-tez-kriminol_p012-016.pdf

7. Медицький І.Б. Ігromанія як фонове явище злочинності (постановка проблеми) / І. Б. Медицький // *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Вип.39. – К.: Ін-т держави і права НАН України, 2008. – С. 498-504.

8. Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор: Закон України від 14.07.2020 р. № 768-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/768-20#Text> (дата звернення: 13.11.2020).

Науковий керівник: к.ю.н., доц. О.В. Таволжанський